

Innst. O. nr. 18

(2006-2007)

Innstilling til Odelstinget fra familie- og kulturkomiteen

Ot.prp. nr. 100 (2005-2006)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om lov om endringer i ekteskapsloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å forhindre tvangsekteskap mv.)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovedinnhold

1.1.1 Innledning

Barne- og likestillingsdepartementet legger i proposisjonen fram forslag til endringer i lov av 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) og lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) mv.

Tradisjonen med arrangerte ekteskap er av enkelte grupper med en annen etnisk bakgrunn enn norsk tatt med til Norge. Dette må godtas i Norge så lenge det skjer innenfor norsk lovverk og internasjonale konvensjoner. Følgelig står foreldre og andre fritt til å foreslå ekteskapskandidater, så lenge partene også står fritt til å akseptere den ekteskapskandidaten som foreslås. Det som imidlertid ikke tillates er der det anvendes fysisk og psykisk tvang for å få den ene eller begge parter til å inngå ekteskap.

Det norske samfunn har både rett og plikt til å beskytte unge mennesker mot tvangsekteskap. Ingen skal tvinges til ekteskap mot sin vilje. Dette er nedfelt i menneskerettighetene.

I Norge har man i mange år arbeidet for å bekjempe tvangsekteskap. Til tross for denne innsatsen er det fremdeles unge mennesker som blir utsatt for tvangsekteskap. Det legges derfor fram forslag til tiltak som ytterligere skal søke å forhindre tvangsekteskap, herunder barneekteskap, og å hjelpe partene ut av et tvangsekteskap. Et hovedformål med forslagene

er å unngå at personer bosatt i Norge omgår ekteskapslovens krav ved å reise utenlands og inngå ekteskapet der. Selv om det ikke er mange som inngår ekteskap før fylte 18 år verken i Norge eller i utlandet, er departementet opptatt av å ha en regel som beskytter barn mot barneekteskap. Departementet ønsker også med forslagene å bidra til å redusere faren for tvangsekteskap. Departementet mener de foreslåtte reglene vil ha en viktig preventiv effekt og være en markering av at i Norge aksepteres ikke tvangsekteskap.

1.1.2 Sammendrag

Departementet foreslår at et ekteskap som er inngått i utlandet der en eller begge parter er under 18 år, ikke skal legges til grunn som gyldig i Norge dersom minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge. Hovedhensynet bak forslaget er å forhindre omgåelse av ekteskapslovens krav, herunder å forhindre barneekteskap og tvangsekteskap. Det foreslås videre 16 år som absolutt grense for når fylkesmannen kan innvilge dispensasjon fra 18-årskravet i ekteskapsloven § 1.

Proposisjonen omhandler også ekteskap inngått i utlandet ved bruk av stedfortreder. Departementet foreslår at der hvor minst en av partene er norsk statsborger eller er fast bosatt i Norge, vil et ekteskap inngått ved stedfortreder ikke bli anerkjent i Norge. Hovedhensynet er å forhindre omgåelse av ekteskapsloven, og redusere risikoen for tvangsekteskap.

Etter norsk rett kan man kun være gift med en person av gangen. Et i utlandet gyldig stiftet polygam ekteskap er i utgangspunktet også gyldig etter norsk internasjonal privatrett, men rettstilstanden i norsk rett er noe uklar. I proposisjonen foreslår departementet en bestemmelse i ekteskapsloven som

sier at ekteskap som er inngått i utlandet der en eller begge parter allerede er gift ikke skal anerkjennes i Norge der en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge. Hovedhensynet er å forhindre omgåelse av ekteskapslovens monogamiske prinsipp.

For å avhjelpe alvorlige negative konsekvenser ved manglende anerkjennelse av et ekteskap foreslås det i proposisjonen en mulighet for etterfølgende anerkjennelse av ekteskapet dersom sterke grunner talar for det.

Lovforslaget inneholder også noen lovendringer som kan gjøre det lettere å få oppløst et ekteskap inngått ved tvang. Departementet foreslår at adgangen i ekteskapsloven § 23 til å få direkte skilsmisse ved dom utvides til å gjelde tvangsekteskap generelt, herunder der andre enn ektefellen har utøvet tvangen. Det foreslås også endringer i straffeprosessloven slik at det blir en utvidet adgang til å fremme krav om ugyldighet eller skilsmisse som borgerlig rettskrav i en straffesak, selv om ektefellen ikke er siktet i saken.

For å følge opp Stortingets uttalelse i Innst. O. nr. 17 (2003-2004) foreslås det i proposisjonen å endre erklæringskjemaet slik at kommende ektefeller skal erklære at de respekterer menn og kvinners like rettigheter etter norsk lov. Fra forskjellig hold har det kommet ønske om å oppheve bestemmelsen i ekteskapsloven som angår lik rett til skilsmisse. Departementet finner ikke støtte i uttalelsen fra Stortinget for å oppheve bestemmelsen.

1.2 Forslag om tiltak for å motvirke ekteskap inngått av mindreårige

1.2.1 Innledning

Regjeringen foreslår at et ekteskap som er inngått i utlandet der en eller begge parter er under 18 år, ikke skal legges til grunn som gyldige i Norge dersom minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge. Hovedformålet med en slik bestemmelse er først og fremst å unngå at personer bosatt i Norge omgår ekteskapslovens krav ved å reise utenlands og inngå ekteskapet der. Selv om det ikke er mange som inngår ekteskap før fylte 18 år verken i Norge eller i utlandet, er departementet opptatt av å ha en regel som beskytter barn mot barneekteskap. Departementet ønsker også med forslaget å bidra til å redusere faren for at barn blir tvangsgiftet.

Av hensyn til sammenhengen i regelverket foreslås det videre å innføre 16 år som absolutt grense for når fylkesmannen kan innvilge dispensasjon fra 18-årskravet i ekteskapsloven § 1. Dette forslaget vil samsvare med straffeloven § 220 første ledd som forbyr ekteskap med noen under 16 år.

1.2.2 Departementets vurderinger og forslag

1.2.2.1 BØR DET FORESLÅS EN REGEL OM AT EKTESKAP SOM INNGÅS I UTLANDET AV PERSONER UNDER EN BESTEMT ALDER IKKE SKAL ANERKJENNES ETTER NORSK RETT?

Etter departementets vurdering bør det foreligge gode grunner før man vedtar bestemmelser som medfører at et gyldig inngått ekteskap ikke tilkjennes de rettsvirkninger et ekteskap ellers ville ha. "Haltende ekteskap", dvs. at ekteskapet anses som gyldig i en stat men ikke i en annen, er i utgangspunktet uheldig.

Partene kan ha innrettet seg i lang tid i den tro at det foreligger et gyldig ekteskap. Å betrakte dem som ugifte kan få store negative konsekvenser for dem. Spesielt problematisk kan det være hvis det er født barn i ekteskapet. Et gyldig ekteskap får en rekke rettsvirkninger.

Etter departementets syn er det vesentlig å ha nådd en viss modenhet før ekteskap inngås, for både å kunne stå imot press og for bedre å kunne vurdere hva ekteskap innebærer. En særskilt anerkjennelsesbestemmelse vil dessuten gi et sterkt signal om at ekteskap inngått av barn ikke er akseptabelt i Norge.

En særskilt bestemmelse vil etter departementets vurdering kunne motvirke omgåelse av alderskravet i ekteskapsloven § 1, og dermed forhindre noen tvangsekteskap og barneekteskap, og eventuelt at barn fødes av barn. Det er en sterk presumsjon for at ekteskapet er inngått ved tvang når minst en av ektefellene er under 16 år. Det vil være lettere både for den det gjelder og for norske myndigheter å la være å anerkjenne ekteskapet pga. lav alder enn å måtte bevise at ekteskapet er inngått under tvang.

Departementet antar at omgåelse av alderskravet i ekteskapsloven er mest aktuelt i tilfeller der ekteskapet får betydning for retten til oppholdstillatelse. Det gjelder et 18-årskrav for å kunne få familiegjenforening basert på ekteskap. Dette fører til at det kan oppstå såkalte "vente-ekteskap", dvs. at de unge blir holdt tilbake i inngåelseslandet til vilkåret om familiegjenforening er oppfylt. Å innføre en bestemmelse om at ekteskap som er inngått av personer under 18 år ikke blir anerkjent i Norge, vil kunne føre til at man unngår slike "venteekteskap", fordi et ekteskap inngått før fylte 18 år uansett ikke vil bli anerkjent dersom en av partene hadde en sterk tilknytning til Norge.

Argumentet om at en manglende anerkjennelse medfører at rettsvirkningene av et ekteskap ikke inntrer, bør etter departementets vurdering ikke lede til konklusjonen om at en mindreårig er bedre stilt som gift enn som ugift. Departementets utgangspunkt er at et barn først og fremst skal beskyttes av de reglene som tar sikte på å verne barnets rett og barnets interesse og ikke først og fremst av ekteskapslovens regler. Barns situasjon er sikret gjennom annet regel-

verk, først og fremst barnekonvensjon, barneloven og barnevernstjenesteloven.

Departementet har merket seg at ingen av høringsinstansene direkte går imot forslaget, men enkelte stiller spørsmål ved nødvendigheten og hva som oppnås med det. Departementet er enig med Likestillingsombudet i at en neppe vil unngå en stor del av tvangstilfellene ved foreslåtte endring, men en vil trolig avverge noen tilfeller. Med bakgrunn i hvor alvorlig overgrep et tvangsekteskap er, og særlig når det gjelder barn, mener departementet likevel det kan begrunne forslaget, selv om ikke alle tilfeller fanges opp.

Departementet registrerer at både Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Utlendingsnemnda påpeker at lovforslaget kan legge til rette for polygami. Dette kan skje ved at en part blir betraktet som gift i et land, men ugift i Norge - fordi ekteskapet ikke blir anerkjent - og følgelig kan gifte seg her. Dette medfører at i et tredjeland som anerkjenner det første ekteskapet, vil partene kunne anses å ha begått bigami med de juridiske konsekvenser dette måtte medføre.

Selv om det kan reises innvendinger ønsker departementet å opprettholde forslaget i høringsnotatet slik at det innføres en bestemmelse om at visse ekteskap inngått i utlandet ikke vil bli anerkjent i Norge.

For at formålet om å forhindre tvangsekteskap og barneekteskap skal oppnås er det viktig at reglene blir gjort kjent for målgruppene. Departementet vil arbeide videre med å finne fram til effektive måter å gjøre denne regelen kjent på.

Departementet har registrert at Human-Etisk Forbund påpeker at det er viktig å jobbe med å få til bilaterale avtaler med land som fremdeles ikke krever attest for at ekteskapsvilkårene etter norsk rett er oppfylt. I den forbindelse kan det bemerkes at det nylig er inngått en bilateral avtale mellom Pakistan og Norge. Avtalen trådte i kraft 1. mai 2006.

1.2.2.2 ALDERSGRENSEN

Departementet drøfter i proposisjonen nærmere hvilken alder partene må ha oppnådd ved ekteskapsinngåelsen, for at ekteskapet skal bli anerkjent i Norge. I høringsnotatet foreslo departementet en aldersgrense på 18 år.

Stortinget har vedtatt alderskravet på 18 år i ekteskapsloven § 1 hva gjelder ekteskap inngått i Norge. Etter departementets oppfatning kan de hensyn som begrunner alderskravet i ekteskapsloven § 1 gjøre seg gjeldende også dersom ekteskapet inngås i utlandet.

Departementet er opptatt av å ha en lovgivning som fungerer etter hensikten. I høringsnotatet ble det påpekt at det kan være grunn til å sette aldersgrensen

lavere enn 18 år, for eksempel ved 16 år, dersom en 18-årsregel kan vise seg å få utilsiktede virkninger og virke mot sin hensikt. Departementet kan ikke se at noen av høringsinstansene har påpekt noen negative virkninger som gjør det utilrådelig å gå videre med forslaget om 18 års aldersgrense.

Departementet har kommet til at et alderskrav lavere enn 18 år vil kunne legge til rette for fortsatt omgåelse av ekteskapsloven, og således de hensyn som begrunner 18-årskravet og fylkesmannens dispensasjonsadgang. Videre vil et annet alderskrav enn 18 år opprettholde dagens forskjellsbehandling av like tilfeller. Etter departementets vurdering taler også en 18-årsgrense for hensynet til å motvirke barneekteskap og tvangsekteskap. Etter en helhetlig vurdering vil departementet foreslå at ekteskap inngått i utlandet ikke bør anerkjennes dersom ekteskapet ble inngått da en eller begge parter var under 18 år på vigselstidspunktet, og minst en av partene hadde en sterk tilknytning til Norge.

Denne vurdering er for øvrig hovedsakelig i samsvar med den lovendring som trådte i kraft i Sverige 1. mai 2004.

1.2.2.3 NÆRMERE OM TILKNYTNINGSKRAVET

Av hensyn til de negative konsekvenser en manglende anerkjennelse av et ekteskap som er gyldig i et annet land kan få, bør en bestemmelse om anerkjennelse etter departementets vurdering begrenses til å gjelde for personer med en betydelig tilknytning til Norge. I høringsnotatet ble det derfor foreslått at en slik anerkjennelsesbestemmelse kun skal få anvendelse for norske statsborgere eller personer som er fast bosatt (har domisil) i Norge.

Hvem som er norsk statsborger, fremgår av lov av 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett og vil i utgangspunktet være enkelt å få klarhet i. Departementet er oppmerksom på at i enkelte tilfeller vil en person til tross for sitt norske statsborgerskap ha liten tilknytning til Norge, vedkommende har for eksempel i lang tid vært bosatt i utlandet. Etter departementets vurdering er imidlertid et norsk statsborgerskap i de fleste tilfeller en klar indikasjon på en sterk tilknytning til Norge.

Videre vil et tilknytningskrav være at en person er bosatt i Norge. Med bosatt menes her at vedkommende har domisil her. Personen må da faktisk bo her, og ha til hensikt og fortsatt bli boende her.

Avgrensningen av bopelskriteriet kan ofte by på tvil. Selv om en person regnes som bosatt i Norge i forhold til en eller flere regler, betyr ikke det at vedkommende er bosatt i alle andre relasjoner. En person kan for eksempel anses som bosatt i henhold til folkerregisteret, men ikke i henhold til straffelovens regler. Men det forhold at en person er bosatt her i en re-

lasjon, kan være et argument for at vedkommende er bosatt her også i andre forbindelser, og argumentet er sterkere jo flere relasjoner vedkommende anses bosatt her i.

Departementet redegjør i proposisjonen for hvordan tilknytningskravet er løst i straffeloven, tvistemålsloven og i internasjonal privatrett.

Departementet opprettholder forslaget om at det tas utgangspunkt i domisilbegrepet i den internasjonale privatrett ved vurderingen av om tilknytningskravet er oppfylt. Ved vurderingen av hva som kreves for å være fast bosatt er det naturlig å se hen til forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses som fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår. I de tilfeller der en eller begge parter er under 18 år mener departementet at også foreldrenes tilknytning til riket kan få en viss betydning ved vurderingen av parten eller partenes tilknytning.

Departementet opprettholder forslaget om at det tas inn en ny bestemmelse i ekteskapsloven. Den går ut på at et ekteskap inngått i utlandet ikke vil bli anerkjent dersom

1. ekteskapet ble inngått da en eller begge parter var under 18 år, og
2. minst en av partene var norsk statsborger eller var fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet.

Justisdepartementet har bemerket at det er uheldig å lovfeste unntak fra en ulovfestet hovedregel. For å imøtekomme dette foreslås det at hovedregelen i norsk internasjonal privatrett blir lovfestet. Dette for å gjøre lovverket mer tilgjengelig. Dette kan for eksempel gjøres slik at det går klart fram av ekteskapsloven at et ekteskap inngått i utlandet anerkjennes her i riket, såfram ekteskapet er gyldig inngått i vigsellandet.

Departementets forslag til bestemmelse om anerkjennelse følger av forslaget til ny § 18a i ekteskapsloven.

1.2.3 Lovbestemt nedre grense for fylkesmannens dispensasjonsadgang

1.2.3.1 INNLEDNING/ FORSLAGET I HØRINGSNOTATET

Fylkesmannen kan gi dispensasjon fra 18-årskravet hvis det foreligger "særlige grunner". Dispensasjonsadgangen praktiseres svært restriktivt og det gis i dag så å si aldri dispensasjon der partene er under 17 år.

I høringsnotatet foreslo departementet 16 år som absolutt nedre grense for når fylkesmannen kan gi dispensasjon fra 18-årskravet i ekteskapsloven.

1.2.3.2 DEPARTEMENTETS VURDERING OG FORSLAG

På bakgrunn av støtten fra høringsinstansene ønsker departementet å følge opp forslaget om at 16 år skal være absolutt nedre grense for når fylkesmannen kan innvilge dispensasjon fra 18-årskravet for å inngå ekteskap.

Oversikten fra alle landets fylkesmenn over dispensasjonssøknader fra 18-årskravet i perioden 2000-2006 viser at i denne aktuelle perioden er det kun mottatt søknad fra en person under 16 år. Søknaden ble avslått.

En lovbestemt nedre grense på 16 år for fylkesmannens dispensasjonsadgang vil være forenlig med straffelovens regler om straffbarhet for ekteskapsinngåelser med noen under 16 år og den seksuelle lavalder. Selv om dette kun vil være en kodifisering av gjeldende rett ser departementet ikke bort fra at bestemmelsen vil ha en viss signaleffekt. Den vil også skape forutberegnelighet for mulige søkere.

Departementet følger opp forslaget ved å endre ekteskapsloven § 1.

1.2.4 Ekteskap inngått for norske myndigheter uten at dispensasjon er gitt

For å kunne inngå ekteskap etter norsk rett er hovedregelen at partene må ha fylt 18 år. Unntaksadgangen praktiseres strengt, og som regel gis det ikke dispensasjon der den ene eller begge er under 17 år. Et ekteskap inngått av noen under 18 år uten at dispensasjon er blitt gitt, vil likevel bli ansett som et gyldig ekteskap.

Departementet mener det er svært viktig at det finnes effektive tiltak som kan forebygge at ekteskap med barn finner sted. Det vises til at det fra 1. oktober 2004 ble innført obligatorisk borgerlig prøving av ekteskapsvilkårene, som skal foretas av folkeregisteret. Vigsel utført i Norge vil ikke være gyldig uten at det foreligger gyldig prøvingsattest fra folkeregisteret. Intensjonen bak denne endringen er blant annet å få bukt med de problemer som er avdekket mht. brudd på ekteskapsloven og manglende rutiner i forbindelse med prøvingen. En slik omlegging kan på en effektiv måte forhindre at det foretas vigsel av barn. Det skal ikke være mulig å få utstedt en prøvingsattest fra folkeregisteret dersom dispensasjon fra 18-årsregelen ikke foreligger. Skulle dette mot formodning skje, vil dette skyldes en feil.

I høringsnotatet ble det diskutert hvorvidt gjeldende norsk lovgivning skulle suppleres med en ugyldighetsregel for ekteskap inngått i strid med alderskravet i ekteskapsloven § 1. Departementet konkluderte med at dagens regelverk om prøving av ekteskapsvilkårene er tilstrekkelig for å unngå at det inngås ekteskap med mindreårige i Norge. Det ble også vist til at det foreslås en lovbestemt nedre grense

for når fylkesmannen kan gi dispensasjon fra 18-årskravet.

Ingen av høringsinstansene har kommentert dette. På denne bakgrunn opprettholdes standpunktet som er redegjort for ovenfor.

1.3 Forslag for å forhindre ekteskap inngått ved bruk av stedfortreder

1.3.1 Innledning

Ved ekteskapsinngåelse etter norsk rett må begge parter være tilstede under vigselen. Etter prinsippene i norsk ulovfestet internasjonal privatrett godtas stedfortrederekteskap som er inngått etter utenlandsk rett dersom dette er i samsvar med inngåelseslandets ekteskapslovgivning. I proposisjonen foreslås en innstramming av dette, slik at i de tilfellene hvor minst en av partene er norsk statsborger eller er bosatt i Norge, vil et ekteskap inngått ved stedfortreder ikke bli anerkjent i Norge. Hovedhensynet bak forslaget er å forhindre omgåelse av ekteskapsloven og å redusere risikoen for tvangsekteskap.

Flertallet av høringsinstansene som har uttalt seg om dette forslaget støtter det.

1.3.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementet ser at det foreligger argumenter både for og mot å beholde dagens regel, men viser bl.a. til støtten fra høringsinstansene og opprettholder forslaget om at ekteskap inngått ved bruk av stedfortreder, der minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet, ikke skal anerkjennes etter norsk rett. Dette ut fra en helhetsvurdering der hovedvekten har vært lagt på hensynet til å forhindre ekteskapsinngåelser uten at det nødvendige samtykke foreligger og ytterligere omgåelser av ekteskapsloven. En slik regel vil også kunne motvirke omgåelser av utlendingslovgivningens regler om familiegjennforening for ektefelle. Et ekteskap inngått ved stedfortreder vil ikke danne grunnlag for familiegjennforening. Departementets forslag vil samsvare med forslaget i "NOU 2004:20 Ny utlendingslov", om at ekteskap inngått ved fullmektig ikke anerkjennes som grunnlag for familieetablering (men kan gi grunnlag for familieinnvandring dersom de øvrige vilkårene for familiegjennforening er oppfylt).

Departementets forslag til bestemmelse om anerkjennelse av stedfortreder følger av forslaget til ny § 18a i ekteskapsloven.

Ekteskap inngått per telefon hvor den ene personen befinner seg Norge blir ikke anerkjent i Norge. Ved ekteskapsinngåelser per telefon der den ene part opptrer i Norge, anses vigselssermonien for delvis å foregå i Norge. Formkravene etter ekteskapsloven § 11, blant annet at begge må være tilstede samtidig, må derfor oppfylles. Enkelte høringsinstanser ønsker å få regulert i ekteskapsloven at heller ikke telefonek-

teskap anerkjennes. Slik forslag til ny § 18a i ekteskapsloven er utformet fremgår det at heller ikke telefonekteskap anerkjennes.

1.4 Forslag for å motvirke polygame ekteskap

1.4.1 Innledning

Etter norsk rett kan man kun være gift med en person av gangen. Det er straffbart å inngå ekteskap med flere personer. I en del land er imidlertid flergifte/polygami tillatt. Et i utlandet gyldig stiftet polygam ekteskap er i utgangspunktet også gyldig etter norsk internasjonal privatrett, men rettstilstanden i norsk rett er noe uklart.

I høringsnotatet ba departementet om høringsinstansene synspunkter på om det bør innføres en særskilt bestemmelse i ekteskapsloven, som sier at ekteskap som er inngått i utlandet der en eller begge parter allerede er gift, ikke skal anerkjennes i Norge dersom en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge.

1.4.2 Departementets vurderinger og forslag

I Norge er det svært vanskelig å inngå ekteskap dersom tidligere ekteskap består.

En kartlegging departementet har foretatt viser at i de tilfeller det har forekommet ekteskap i strid med bigamiforbudet er dette som regel basert på rene misforståelser. Fra 1. oktober 2004 ble prøvingen av ekteskapsvilkårene overført til folkeregistrene. Et ekteskap som inngås uten gyldig prøvingsattest fra folkeregisteret vil ikke være gyldig.

Norske myndigheter kan ikke forhindre at bigamiekteskap inngås i andre land, men de kan forhindre at utlendinger får opphold i landet på grunnlag av bigamiekteskap.

Barne- og likestillingsdepartementet har blitt kjent med at personer som har sterk tilknytning til Norge i en del tilfeller inngår ekteskap i opprinnelseslandet til tross for at vedkommende allerede er registrert som gift i Norge. Det å inngå ekteskap nummer to er straffbart og ekteskapet vil ikke danne grunnlag for familiegjennforening. Hvorvidt et slikt ekteskap er gyldig i Norge går ikke direkte fram av noen lovgivning.

Både hensynet til å hindre omgåelse av forbudet mot polygami i ekteskapsloven § 4 og det korresponderende straffebudet i straffeloven § 220 annet ledd, taler for å lovfeste et forbud mot anerkjennelse av ekteskap nr. 2. Dette vil også avklare rettstilstanden. Også her må det være en forutsetning at minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet. En slik tydeliggjøring vil kunne ha en preventiv effekt, samtidig som det ikke bør ses bort fra symbolverdien av en slik bestemmelse.

Det som kan tale mot å innføre en slik regel, er at ekteskap inngått i Norge i strid med bigamiforbudet

ikke vil være ugyldige, jf. ekteskapsloven § 16. Det stilles imidlertid krav om at slike ekteskap blir oppløst, jf. ekteskapsloven § 24. Det fremgår av fjerde ledd at retten til å oppløse ekteskapet er falt bort dersom det tidligere ekteskapet er blitt oppløst. Det er med andre ord kun så lenge det består to ekteskap at man har rett til å oppløse ekteskap etter § 24. Ved bigamiektenskap inngått i Norge har det etter hva departementet er kjent med sjelden vært aktuelt for fylkesmannen å anlegge sak. Dette fordi den bigamiske ektefelle har blitt oppfordret til å ordne opp. Dette har så skjedd ved at første ekteskap har blitt oppløst ved skilsmisse. Slik departementet vurderer det, er det ikke behov for å endre ekteskapsloven § 16, da § 24 anses tilstrekkelig for å hindre polygame ekteskap i Norge.

På bakgrunn av høringsrunden synes det som om flertallet av høringsinstansene støtter innføringen av en særskilt bestemmelse i ekteskapsloven som sier at ekteskap som er inngått i utlandet der en eller begge parter allerede er gift, ikke skal anerkjennes i Norge dersom en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge. Departementet vil derfor tilrå at forslaget følges opp.

Departementets forslag til anerkjennelsesregel følger av forslaget til ny § 18a i ekteskapsloven.

1.5 Unntak

1.5.1 Innledning

De tre forslagene som gjelder ekteskap inngått av mindreårige, bruk av stedfortredere og polygami som er omtalt i proposisjonen, vil innebære et unntak fra grunnprinsippet i norsk internasjonal privatrett om at ekteskap som er gyldig inngått i utlandet, anerkjennes i Norge.

For enkelte par kan det få alvorlige negative konsekvenser at ekteskapet som er gyldig i inngåelseslandet, ikke blir anerkjent i Norge. For å avhjelpe dette foreslår departementet en mulighet for etterfølgende anerkjennelse av ekteskapet dersom sterke grunner taler for det.

1.5.2 Departementets vurderinger og forslag

De ovennevnte lovendringene har til hensikt å motvirke tvangsekteskap. Departementet er innforstått med at det kan være vanskelig å lage regler som utelukkende treffer målgruppen, og det kan følgelig være problematisk å unngå at noen blir satt i en urimelig situasjon på grunn av de foreslåtte reglene. Her må imidlertid hensynet til de personene de foreslåtte reglene er ment å verne veie tungt. Det må følgelig ikke åpnes for omgåelser av regelverket ved å lage vide unntaksmuligheter. En unntaksbestemmelse må ikke innebære en risiko for ytterligere overgrep i omgåelseshensikt. Departementet mener derfor at det

bør være en snever unntaksbestemmelse som kun tar høyde for de helt åpenbart urimelige tilfellene.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser har påpekt at det er viktig å ta hensyn til eventuelle negative konsekvenser for eventuelle barn i forholdet ved at et ekteskap ikke blir anerkjent i Norge. Departementet er opptatt av at barnas situasjon blir ivaretatt, jf. barnekonvensjonen artikkel 3, men vil samtidig vise til at lovendringene som her foreslås refererer seg til situasjoner hvor det kan bli utøvet tvang. Et unntak for parter som har eller venter barn sammen kan derfor muligens innebære en risiko for at kvinnen presses inn i et ufrivillig svangerskap. Det er heller ikke gitt at en etterfølgende godkjennelse av ekteskapet nødvendigvis vil være til barnets beste dersom ekteskapet som ligger til grunn er gjennomført ved tvang. Det bør derfor ikke være noen automatikk i etterfølgende godkjennelse selv om partene har eller venter barn sammen. Det må foretas en konkret og svært grundig vurdering i det enkelte tilfelle, der barnets beste skal være et grunnleggende hensyn.

Enkelte høringsinstanser har bedt departementet klargjøre hva som ligger i kriteriet sterke grunner, herunder forholdet til fylkesmannens dispensasjonsadgang. I høringsnotatet ble det nevnt en del momenter som bl.a. kunne være relevante i vurderingen av om det foreligger "sterke grunner" for å anerkjenne ekteskapet:

For det første ble det nevnt at partene kan ha en betydelig sterkere tilknytning til vigselslandet enn til Norge.

Et annet moment som ble nevnt som relevant, var at det foreligger et tilfelle som ville ha gitt grunnlag for dispensasjon fra fylkesmannen, dersom ekteskapet hadde vært inngått etter norsk rett.

Et tredje moment som ble nevnt er at det er lang tid siden vigselen, og partene har innrettet seg på at de er gift. Her må det imidlertid tas hensyn til at et unntak for de tilfeller hvor partene har bodd sammen en viss tid, vil kunne skape en risiko for at den eller de parter som har blitt giftet bort mot sin vilje, blir holdt tilbake i opprinnelseslandet/hjemlandet mot sin vilje. Hvorvidt dette momentet skal være relevant må følgelig vurderes nøye og konkret og også ses i sammenheng med andre momenter i saken.

Et siste moment som ble nevnt var dersom det foreligger opplysninger som viser at en manglende anerkjennelse av ekteskapet vil kunne få andre sterke negative konsekvenser for ekteparet.

Departementet har merket seg Justisdepartementets anførsel om at det ikke bør være vanskeligere å få anerkjent et allerede etablert ekteskap enn å få tilatelse for å inngå ekteskap etter ekteskapsloven § 1. Justisdepartementet mener derfor at det bør ses nærmere på utformingen av kriteriene etter de to bestemmelsene. Et alternativ kan være å endre vilkåret "sær-

lige" til "sterke" i § 1, siden praksis etter § 1 allerede i dag er restriktiv. Departementet er av den oppfatning at det ikke er mer inngripende å ikke gi en etterfølgende godkjenning hvor det foreligger et etablert ekteskap siden det i disse tilfellene må antas at de involverte parter er kjent med at de bryter en regel. En part med sterk tilknytning til Norge som omgår norske regler ved å gifte seg i utlandet må være klar over at resultatet/konsekvensen kan bli at ekteskapet er gyldig i inngåelseslandet, men ikke anerkjennes i Norge. Det samme gjelder for foreldre som planlegger å gifte bort sin sønn eller datter.

Departementet er enig med Justisdepartementet i at siden dispensasjonspraksisen etter ekteskapsloven § 1 allerede i dag er svært restriktiv så taler dette for å endre vilkåret særlige grunner til sterke grunner.

Departementet er enig med Utlendingsdirektoratet i at begjæringen om etterfølgende godkjenning må komme fra begge parter, ikke bare fra en part slik det ble foreslått i høringsnotatet. Det er viktig at begges syn kommer til uttrykk. Dette er særlig viktig i disse tilfellene hvor det er tale om etterfølgende godkjenning av ekteskap som opprinnelig ikke ble anerkjent på bakgrunn av regler som ble laget for å forhindre tvangsekteskap.

Det må foretas en samlet vurdering av om det foreligger en unntakssituasjon, på bakgrunn av de nevnte momentene og tilgjengelige opplysninger. Hvorvidt det foreligger sterke grunner til å gi etterfølgende godkjenning av et opprinnelig ikke-ankjent ekteskap vil bero på en konkret og skjønnsmessig vurdering, og det er naturlig at denne avgjørelsen hører under det frie skjønn til forvaltningen.

Når det gjelder etterfølgende godkjenning av polygame ekteskap vil departementet presisere at det også her må foreligge sterke grunner.

Ingen av høringsinstansene har hatt motforestillinger mot at myndigheten til å gi etterfølgende godkjenning legges til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Departementet opprettholder forslaget.

Departementets forslag til bestemmelse om etterfølgende godkjenning følger av forslaget til ny § 18a i ekteskapsloven.

1.6 Tiltak for å hjelpe en eller begge parter ut av et ekteskap inngått ved tvang

1.6.1 Innledning

Departementet foreslår at adgangen i ekteskapsloven (§ 23) til å få direkte skilsmisse ved dom utvides til å gjelde tvangsekteskap generelt, herunder i de tilfellene der det er andre enn ektefellen som har utøvet tvangen.

Videre foreslås det endringer i straffeprosessloven slik at det blir utvidet adgang til å fremme krav om ugyldighet eller skilsmisse som borgerlige retts-

krav i en straffesak selv om ektefellen ikke er siktet i saken.

1.6.2 Endringer i reglene om separasjon og skilsmisse

1.6.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Ekteskapsloven § 16 tredje ledd bestemmer at hver av ektefellene kan reise søksmål for å få kjent ugyldig ekteskap inngått under tvang. To av hensynene bak bestemmelsen om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje og fjerde ledd var at for mange kunne det være stigmatiserende å bli registrert som skilt, og at den tiden det tar å oppnå skilsmisse kan være en stor påkjenning. I noen kulturer kan skilsmisse også gjøre det vanskelig å gifte seg på nytt.

For noen kan det imidlertid være mer ønskelig å oppløse et tvangsekteskap ved skilsmisse enn å få det erklært ugyldig, pga. de ulike rettsvirkninger ugyldighet og skilsmisse har. Ved skilsmisse inntreffer en del rettigheter som ikke oppnås ved ugyldighet, for eksempel rettigheter til felles bolig og innbo, bidrag, ektefellepensjon og likedeling av partenes felleseie.

Ved ugyldighet anses ekteskapet for ikke å være inngått, med virkning både fremover og bakover i tid. Partene får da status som ugifte. Dette kan få betydning for eventuelle barn som er født i ekteskapet. Dersom ekteskapet blir ugyldig, og partene blir regnet som aldri å ha vært gift, kan det føre til at eventuelle barn blir stående uten juridisk far. Dette kan bli konsekvensen i de tilfeller der farskapet er fastsatt på grunnlag av "pater-est-regelen" (den som mor til barnet er gift med ved fødselen skal regnes som far til barnet). Spørsmålet blir om denne regelen kommer til anvendelse i disse tilfellene. Etter departementets vurdering er det mye som taler for at pater-est-regelen bør gjelde selv om ugyldigheten fastslås ved dom.

Kulturelle forhold kan også tale for at det vil anses mindre stigmatiserende dersom ekteskapet oppløses ved skilsmisse. Departementet vil i den forbindelse vise til argumentet fra Røde Kors om at direkte skilsmisse på grunnlag av tvangsekteskap lettere vil bli anerkjent av storfamilien, miljø og eventuelle nye ektefelle. Noe som vil gjøre det framtidige livet som skilt - særlig for kvinner - enklere.

Det tar over et år å få skilsmisse etter de vanlige reglene. Press om å gjenoppta samlivet, med den følge at separasjonen faller bort, vil også kunne være til stede. Det skal imidlertid bemerkes at press eller tvang er noe fylkesmannen vil ta hensyn til i vurderingen av om partene i en vanlig skilsmisssak anses for å ha levd atskilt. Forutsetningen her er imidlertid at ektefellen ikke har gått med på mer fellesskap enn hva han eller hun "har vært nødt til".

Etter departementets vurdering vil den som har blitt utsatt for et tvangsekteskap ha et berettiget krav på å få skilsmisse raskt og uten forutgående separasjon, selv om ikke handlingen anses for "alvorlig mishandling" og følgelig kommer inn under dagens regel i § 23. Det er forutsatt at et krav om direkte skilsmisse etter § 23 blir behandlet forholdsvis raskt, ved at domstolene påskynder behandlingen av saker av denne art.

På denne bakgrunn foreslår departementet å opprettholde forslaget om at ekteskapsloven § 23 om direkte skilsmisse utvides til å omfatte tvangsekteskap generelt. Det er vektlagt at forslaget har bred støtte fra høringsinstansene.

Vurderingene etter ekteskapsloven § 23 tredje ledd skal være de samme som etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Videre må innholdet i begrepet "tvangsekteskap" være det samme som i ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Det er lagt til grunn at påstand om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd også kan gjøres gjeldende mot en ektefelle som har vært uvitende om den utøvde tvangen. Det samme foreslås i forhold til ekteskapsloven § 23 hvor dette er presisert i lovforslaget. For å tydeliggjøre rettstilstanden foreslås det en tilsvarende endring i ekteskapsloven § 16 tredje ledd.

Så fremt retten finner det bevist at ekteskapet har vært inngått ved rettsstridig tvang, bør partene kunne få velge mellom dom på ugyldighet og dom på direkte skilsmisse. Regjeringsadvokaten mener det kan være en fordel om forarbeidene kan si noe om hvem som har bevisbyrden for at et ekteskap er inngått under tvang, jf. forslag til ny § 23 tredje ledd. Til dette vil departementet bemerke at det ikke foreslås noen endringer i de alminnelige bevisbyrdereglene, slik at det er disse som må legges til grunn. Av de alminnelige bevisbyrdereglene følger at i saker der det er absolutt tvil - det ene faktum er like sannsynlig som det andre - er det gjerne slik at usikkerheten går ut over den part som hevder at det foreligger et rettsforhold. Saksøker har bevisbyrden. I en sak der en part hevder at hun/han er blitt tvunget til å inngå ekteskap ved rettsstridig tvang, har vedkommende bevisbyrden for at de påstander hun eller han har fremsatt medfører riktighet. Det er følgelig saksøker som vil ha bevisbyrden.

Etter ekteskapsloven § 23 annet ledd må ektefellen reise sak senest to år etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen. Departementet opprettholder imidlertid forslaget om at søksmålsfristen i dette tilfellet bør være den samme som ved krav om dom på ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. Sistnevnte bestemmelse fastslår at søksmålet må være reist innen seks måneder etter at de tvungne er blitt fri fra tvangen. Uansett må søksmålet være reist innen fem år etter inngåelsen av ekteskapet.

Departementets forslag følges opp ved forslag til endring i ekteskapsloven § 23.

1.6.3 Utvidet mulighet for å fremme borgerlige rettskrav i straffesaker

1.6.3.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

En sak om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd kan, slik departementet tolker regelverket, kun reises i en straffesak om tvangsekteskap etter straffeloven § 222 annet ledd der den siktede er ektefellen, enten som hovedgjerningsperson eller som medvirker. Dersom andre enn ektefellen er siktet i saken, eksempelvis foreldrene og/eller søsken, kan etter departementets tolkning ikke en sak om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd reises i straffesaken. Dette er uheldig siden det i en del tilfeller vil være andre enn ektefellen som er siktet. Et godt eksempel på dette er den første saken om tvangsekteskap som Høyesterett har behandlet hvor en far og en halvbror ble dømt for forsøk på overtredelse av straffeloven § 222 annet ledd. De samme hensyn som ligger bak muligheten til å kreve sivile krav pådømt i en straffesak gjør seg også gjeldende selv om ektefellen ikke er siktet. Av hensyn til den eller de fornærmede bør domstolen i en straffesak om tvangsekteskap ha mulighet til å ta stilling til om et ekteskap er ugyldig etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd dersom part(e) krever det.

På denne bakgrunn og med vekt på støtten fra høringsinstansene opprettholder departementet forslaget om en endring i straffeprosessloven som medfører at et krav om ugyldighet (ev. direkte skilsmisse) også kan fremmes i en sak hvor andre enn ektefellen er siktet.

Departementet legger til grunn at disse sakene vil måtte følge alminnelige prosedyrer med hensyn til behandling av borgerlige rettskrav i en straffesak.

Straffeprosessloven § 426 flg. inneholder regler for fremgangsmåten ved behandling av borgerlige rettskrav. Det fremgår av straffeprosessloven § 427 annet ledd at det offentlige i utgangspunktet har plikt til å ta med et krav mot den siktede i saken, og det samme ble foreslått skulle gjelde i disse tilfellene. Av samme bestemmelse fremgår det imidlertid at det borgerlige rettskrav kan nektes fremmet dersom det vil være til uforholdsmessig ulempe for straffesaken. Det ble foreslått i høringsnotatet at denne bestemmelsen også skal få anvendelse i disse sakene, da det i enkelte tilfeller kan være vanskelig å få kontakt med ektefelle som ikke er siktet i saken for stevning. Vedkommende kan for eksempel være i utlandet. Departementet har merket seg at enkelte høringsinstanser har påpekt viktigheten av at dette forbeholdet i straffeprosessloven § 427 annet ledd er tilstede, og på denne bakgrunn opprettholdes forslaget.

Departementet registrerer at Politidirektoratet og Oslo politidistrikt stiller spørsmål ved om krav om skilsmisse vil kunne anses å ha "sprunget ut av" en frihetsberøvelse mv. Etter departementets vurdering må det være tilfellet. I en straffesak om tvangsekteskap legger departementet til grunn at krav om å få kjent ekteskapet ugyldig eller få direkte skilsmisse må anses å være et rettskrav som "springer ut av samme handling som saken gjelder". Det foreligger årsakssammenheng mellom den handlingen som saken gjelder og det borgerlige rettskravet. "Handlingen" vil her være tvangsekteskapet. Det vises for øvrig til at verken Justisdepartementet eller Riksadvokaten har hatt tilsvarende innvendinger mot en slik fortolkning.

Dette forslaget følges opp ved departementets forslag til endringer i straffeprosessloven §§ 3 og 427. Noen høringsinstanser har hatt enkelte lovtekniske merknader, disse er ivaretatt ved at bestemmelsene er noe endret fra forslaget i høringsnotatet.

1.7 Ekteskapslovens krav om å anerkjenne hverandres like rett til skilsmisse

1.7.1 Bakgrunn

Det vises til at Stortinget vedtok et privat lovforslag den 19. juni 2003 fremmet i Dokument nr. 8:122 (2002-2003), en ny bestemmelse i ekteskapsloven § 7 litra l som trådte i kraft straks. Denne lyder slik:

"Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse."

Bestemmelsen i ekteskapsloven § 7 litra l er inn tatt i kapittel 2 om prøving av ekteskapsvilkårene. Brudefolkene må således bevise at dette vilkåret er oppfylt før ekteskapet kan inngås. I tråd med Stortingets innstilling, endret departementet blanketten "Erklæring fra brudefolkene før prøving av ekteskapsvilkårene" (Q-0150) i overensstemmelse med ekteskapsloven § 7 litra l. Erklæringens ordlyd i skjemaet er:

"Jeg erklærer på ære og samvittighet at svarene er riktige. Jeg erklærer også på ære og samvittighet at jeg inngår ekteskapet frivillig og anerkjenner at min fremtidige ektefelle har lik rett til skilsmisse som meg."

Både lovbestemmelsen og erklæringen i skjemaet er generell og retter seg ikke kun mot muslimer som ifølge Stortinget er den egentlige målgruppen. Dette har skapt problemer i forhold til en rekke andre religioner og kirkesamfunn. Særlig har det vært reaksjoner fra katolsk hold med henblikk på å underskrive en slik erklæring.

Som følge av reaksjonene på lovendringen i ekteskapsloven, har familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i Innst. O. nr. 17 (2003-2004) bedt departementet om å se på andre formuleringer av intensjonene i erklæringsblanketten.

1.7.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet ble det vist til at departementet ikke fant støtte i uttalelsene fra Stortinget for å oppheve bestemmelsen i ekteskapsloven som angår lik rett til skilsmisse. Departementet fant imidlertid støtte i Stortingets uttalelser for en endring i blankett Q-0150 for å unngå at ordningen støter an mot noen religioners trossetninger.

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringsnotatet en annen ordlyd i erklæringsblanketten som ble antatt å kunne stå seg i forhold til de forskjellige kirke- og trossamfunnene. Ordlyden var følgende:

"Jeg erklærer også på ære og samvittighet at jeg inngår ekteskapet frivillig og at jeg vil respektere menns og kvinners like rettigheter etter norsk lov."

Det ble vist til at erklæringen er generelt formulert og den retter seg ikke direkte mot noen grupper i samfunnet. Samtidig er det meningen at menns og kvinners like rett til skilsmisse skal omfattes uten at dette fremgår uttrykkelig. Departementet antar at således er tilfellet her. Ordlyden nevner "norsk lov" istedenfor for eksempel "ekteskapsloven" som synes unødvendig og dessuten kan virke uheldig. Det ble antatt at "respektere" går et skritt videre og medfører en noe større grad av forpliktelse enn nåværende "anerkjenner". Departementet viste i høringsnotatet til at menns og kvinners like rettigheter må anses som et grunnleggende prinsipp som går igjen i hele det norske lovverket.

1.7.3 Departementets vurderinger og forslag

Flere av høringsinstansene som har uttalt seg om spørsmålet benytter anledningen til å si at de er imot hele bestemmelsen og at det var feil å innføre den. Dette er naturlig siden endringen i ekteskapsloven og erklæringsblanketten ble vedtatt av Stortinget på bakgrunn av et Dokument 8-forslag uten alminnelig høring.

Departementet registrerer at flere av høringsinstansene ønsker å oppheve bestemmelsen i ekteskapsloven § 7 litra l, men finner ikke støtte i Innst. O. nr. 17 (2003-2004) for å oppheve bestemmelsen.

Departementet ser at bestemmelsen kan ha en signaleffekt, men vil likevel peke på at alle som ønsker det får skilsmisse i Norge. Norsk ekteskapslovgivning får ikke anvendelse i utlandet og vi kan ikke ved en endring i ekteskapsloven påvirke såkalt "religiøs" skilsmisse. I den katolske lære er det for eksem-

pel ikke mulig å få religiøs skilsmisse og det kan vi ikke påvirke ved å endre ekteskapsloven. Departementet vil imidlertid arbeide videre med problemstillingen rundt såkalte "haltende ekteskap".

1.8 Ikrafttredelse og overgangsregler

Departementet foreslår at lovendringene trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Forslag til ny bestemmelse i ekteskapsloven § 18a skal kun gjelde for ekteskap inngått etter lovens ikrafttredelse. For ekteskap inngått før lovendringen vil anerkjennesspørsmålet avgjøres etter gjeldende ulovfestede regler. Forslagene til nye bestemmelser kan muligens innebære et behov for overgangsregler. Departementet anser det som mest hensiktsmessig at nærmere overgangsbestemmelser fastsettes i forskrift, og foreslår derfor at departementet gis myndighet til å fastsette overgangsregler i forskrift, jf. lovutkastet IV nr. 2.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Knut Gravåk, Britt Hildeng, Espen Johnsen og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Hellen Molvær Grimstad, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til fremlegget fra Regjeringen om forslag til endringer i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) og lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) mv. Komiteen vil understreke viktigheten av at alle lover - også ekteskapsloven - omfatter alle landets borgere.

Komiteen viser til at i Norge er det vanlig at man selv velger ektefelle og at ekteskap i hovedsak skjer på bakgrunn av et kjærlighetsforhold. I store deler av verden er imidlertid arrangerte ekteskap alminnelig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at dette må godtas i Norge så lenge det skjer innenfor norsk lovverk og internasjonale konvensjoner. Følgelig står foreldre og andre fritt til å foreslå ekteskapskandidater, så lenge partene også står fritt til å akseptere den ekteskapskandidaten som foreslås. Flertallet vil imidlertid understreke at det ikke tillates der det anvendes fysisk og psykisk tvang for å få den ene eller begge parter til å inngå ekteskap.

Komiteen understreker at kvinner og jenter ikke er alene om å bli tvunget inn i ekteskap, og at tvang og press overfor menn og gutter også er svært alvorlig.

Komiteen understreker at tvangsekteskap er et klart brudd på menneskerettighetene og at det norske samfunn har både rett og plikt til å beskytte unge mennesker mot tvangsekteskap.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil rose Regjeringen for fremleggelse av denne proposisjonen. Disse medlemmer har i lengre tid etterlyst konkrete tiltak på dette felt, og når man nå strammer til overfor bigami, tvangsekteskap, ekteskap med personer under 18 år osv. er dette skritt i riktig retning. Disse medlemmer støtter derfor innstrammningene, med følgende merknader og tilleggsforslag:

Disse medlemmer viser til at tvangsekteskap typisk skjer overfor jenter i fundamentalistiske muslimske miljøer og er samtidig gjerne kulturelt betinget. Familier som er bosatt i Norge har ofte tett kontakt med sin familie i opprinnelseslandet, med den hensikt å lage en avtale om fremtidig giftermål. En datter, bosatt i Norge, er pga. norske familiegjenforeningsregler, et attraktivt "verdipapir", og giftes gjerne bort til slektninger bosatt i opprinnelseslandet. På denne måten skapes det grunnlag for familiegjenforening i Norge. Disse medlemmer mener et ekteskap som inngås på dette vis, oftest vil stride med brudens vilje og må etter vår mening bli å likestille med voldtekt, dersom ekteskapet "fullbyrdes". Forsøk på å arrangere ekteskap under tvang må følgelig bli å anse som medvirkning til voldtekt.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomgå lovverket, med sikte på å revidere aktuelle lover, slik at man likestiller tvangsekteskap med voldtekt, dersom ekteskapet "fullbyrdes". Forsøk på å arrangere ekteskap under tvang må følgelig bli å anse som medvirkning til voldtekt."

Selv om tvangsekteskap og arrangerte ekteskap rammer begge kjønn, vil disse medlemmer imidlertid sette hovedfokus på jentene og kvinnene som i mange innvandrermiljøer har sterkere begrensninger på sin frihet og rettigheter enn menn/gutter.

Disse medlemmer viser til at mellom arrangerte ekteskap og tvangsekteskap er det en glidende, nesten umerkelig overgang, og det er derfor vanskelig å skille mellom de to formene. Disse medlemmer er derfor kommet til at både tvangsekteskap og såkalte arrangerte ekteskap må likebehandles i lover, forskrifter og regler. Fremfor å forsøke å skille mellom tvangsekteskap og arrangerte ekteskap vil

det være mer fruktbart å skille mellom formene for press, som kan variere mellom milde oppfordringer til utilsørte drapstrusler.

Disse medlemmer mener det er viktig at man holder fokus på, og i stor grad bistår, innvandrerkvinner som bryter ut og tar skrittet til å inngi anmeldelse om tvangsekteskap. Disse kvinnene har gjerne levd et liv hvor de har vært totalt umyndiggjort, de er ofte uerfarne i å ta avgjørelser på egne vegne, samt til å forholde seg til offentlige etater, bankforbindelser mv. For det annet er det slik at det å inngi anmeldelse for tvangsekteskap ofte innebærer at kvinnen, for å ivareta sin egen sikkerhet, må bryte med hele sitt tidligere nettverk. Kontakt med hennes tidligere miljø kan være forbundet med livsfare. I enkelte fundamentalistiske muslimske miljøer kan "familiens ære" kun rettes opp ved at den fornærmede part drepes (såkalt "æresdrap"). En kvinne som bryter med sitt tidligere nettverk på dette vis, vil kunne befinne seg i en for henne totalt fremmed kultur, og vil utvilsomt ha behov for bistand fra det offentlige.

Disse medlemmer viser videre til at et viktig aspekt ved praksisen med arrangerte ekteskap med ektefeller fra hjemlandet er forakten for det norske. En utbredt oppfatning i mange innvandrermiljøer er at norske kvinner opptrer som horer, og man ønsker naturligvis ikke at sine egne kvinner skulle opptre som dem. Som en konsekvens av dette ønsker man ikke at døtrene gifter seg med norske menn. Det viser seg imidlertid at kvinnene også kun i liten grad gifter seg med menn oppvokst i Norge som deler deres kulturelle bakgrunn, noe som skyldes et annet viktig forhold, nemlig det økonomiske. I Aftenposten 4. september 2000 kunne man lese:

"Det er forskjellige interessekonflikter av økonomisk art som spiller inn. Folk som bor her, ønsker at familiemedlemmer i Pakistan også skal få smake på den norske velferden. Dermed blir det import av ektefeller. Men prisen man betaler for denne importen av nieser og fettere, er for høy, fordi foreldrene offer sine barns lykke, sier Amer Walayet."

Disse medlemmer mener mye tyder på at oppholdstillatelse i Norge er relativt mye verd, og man kan derfor ikke se bort fra at det også foregår transaksjoner av penger, verdigjenstander og eiendommer i forbindelse med de avtaler som gjøres i forbindelse med giftermål.

Som tidligere nevnt er disse medlemmer tilfreds med at det i proposisjonen strammes til overfor bigami. Det er imidlertid et spørsmål om man faktisk setter nødvendige ressurser inn for å avdekke disse sakene. I enkelte innvandrergupper er flerkoneri særlig utbredt, noe som også har en klar økonomisk side. Om man i hjemlandet har flere koner så har man ifølge norske regler kun anledning til å ta med seg en til Norge. Dette kan lett omgås ved at man etter an-

komst til Norge skiller seg fra konen, men ved at skilsmissen ikke skjer muslimsk så er partene fremdeles gift. Dermed kan mannen hente en ny kone fra hjemlandet og skille seg fra henne, og hente enda en ny kone fra hjemlandet. Denne prosedyren kan repeteres nærmest i det uendelige, og han vil fortsatt være gift med alle etter muslimsk skikk. Ved at mannen i de fleste muslimske kulturer har fullstendig kontroll med konens eller konenes penger, vil han gjennom sjenerøse norske velferdsordninger kunne ha en relativt høy inntekt, uten selv å arbeide. Det er blitt registrert tilfeller hvor enslige kvinner med mange barn og uten lønnet arbeid har mottatt over kr 25 000 i måneden. Om man da har fire koner blir inntekten betydelig.

Disse medlemmer viser til at kvinneundertrykkingen i innvandrermiljøene har flere sider. Tvangsekteskap er en, omskjæring en annen. I enkelte kulturer, primært i den nordlige delen av Afrika, er omskjæring av kvinner vanlig. Dette gjelder ikke bare den muslimske kulturkrets, men det er i Norge klart flest muslimer som praktiserer omskjæring av kvinner. Denne skikken springer ut fra ønsket om kontroll av kvinner, og resonnementet er at kvinner som ikke har noen glede av seksuelt samkvem vil være lite tilbøyelige til utroskap. Ut fra et norsk kvinnesyn dreier dette seg om lemlestelse av kjønnsorgan. I Sverige har kjønnslemlestelse vært forbudt siden 1982, mens en tilsvarende lov i Norge først trådte i kraft 1. januar 1996.

Disse medlemmer viser til at intensjonene bak den norske loven var god, men disse er ikke blitt fulgt opp. Så vidt vi har kunnet bringe på det rene er ingen blitt strafferettslig forfulgt på grunnlag av denne loven. Tvert imot kom Helsedirektoratet med et påbud om å avstå fra genitale undersøkelser ved 4-årskontrollen. Dermed mistet man muligheten for å avdekke brudd på loven.

Disse medlemmer viser videre til at stortingsflertallet, alle de øvrige partier, har etter beste evne forsøkt å føre en liberal politikk overfor innvandrere med sikte på at integrering ville være en prosess som kom naturlig av seg selv, ikke minst på grunn av innvandrernes egeninteresse for å bli akseptert i det norske samfunn. Flertallet har ofte fremholdt at innvandringen til Norge har vært en berikelse og at den ville være omtrent problemfri. Det har vært talt positivt om "det fargerike fellesskap" som etter hvert ble avløst av "det flerkulturelle samfunn" og bare som noe positivt. Nå fremkommer stadig tydeligere og tydeligere både for samfunn og berørte personer de problemer og utfordringer Fremskrittspartiet har påpekt i mer enn 20 år. Hovedårsaken er grunnlaget for integreringspolitikken som har vært basert på en gjensidig tilpasning til hverandre i forholdet mellom nordmenn og innvandrere, i stedet for det Frem-

skrittspartiet har hevdet, nemlig at innvandrere mer ensidig må tilpasse seg norske lover, forskrifter, regler og normer.

Disse medlemmer mener det er åpenbart at integreringen ikke har fungert etter intensjonene. Det har vist seg at store grupper blant innvandrerne har vist liten interesse for å bli integrert i det norske samfunn, og flere som har bodd i Norge i opptil 30 år, behersker fortsatt norsk dårlig. Mange synes å tviholde på sin kultur. I et liberalt, demokratisk samfunn må dette selvfølgelig være tillatt, men det blir et problem når sider ved denne kulturen inneholder elementer som er lovstridige eller klart mot norske normer for sømmelig opptreden.

Disse medlemmer viser videre til at en må kunne konstatere at kløften mellom store grupper av innvandrere og det norske samfunn over tid ikke viskes ut, men tilspisses. Denne utviklingen er klart uheldig og vil kunne være kimen til store fremtidige konflikter. Derfor må det nå gjennomføres betydelige endringer i norsk integreringspolitikk.

Disse medlemmer ser positivt på de innstramminger som følger av den foreliggende proposisjonen, og tror disse kan bidra til å redusere problemene noe. Det er imidlertid også andre tiltak som kan settes i verk og være langt mer effektive. Disse har Fremskrittspartiet fremmet en rekke ganger. Erfaringer viser at det som skjer ofte er at en ungdom på 18-22 år bor hjemme hos sine foreldre uten egen bolig og uten arbeidsinntekt blir bortgiftet med en person, ofte nær slektning som fetter og kusine, fra hjemlandet som så flytter til Norge og får bolig hos sin svigerfamilie. Dette er stikk i strid med norske normer, hvor de som gifter seg kan forsørge seg selv og skaffer seg egen bolig før ekteskapsinngåelsen. Slike tvangsekteskap kan derfor sterkt begrenses ved å endre lovvingningen slik at det kun gis familiegjenforening dersom begge ektefeller er over 24 år, den norske ektefellen kan forsørge det nye ekteparet (uten offentlige ytelser som sosialhjelp m.m.) og at den norske ektefellen disponerer en forsvarlig egen bolig.

Disse medlemmer mener det også kan innføres et krav om tilknytning til Norge slik at ektefellegjenforeningen skal kunne skje i det land hvortil den samlede tilknytning er størst. Ved vurderingen av om et tilknytningskrav er oppfylt skal det legges vekt på en rekke forhold, herunder også den herboendes familiemessige bånd til den kommende ektefelles hjemland. I tilfelle hvor en av eller begge den herboendes foreldre er kommet fra det samme land som den tilkommende ektefelle, vil det i mange tilfelle være slike familiemessige bånd til dette også for den herboende, at et tilknytningskrav til Norge ikke er oppfylt.

Disse medlemmer viser til at det er i tillegg til de såkalte henteekteskap, hvor et formål med ekte-

skapet er å hente en person fra opprinnelseslandet til oppholds-, arbeids- og bosettingstillatelse i Norge, også er tvangsekteskap som skjer for å holde familieband og sikre storfamilien ved at det skjer tvangsekteskap mellom fetter og kusine. Skal slike tvangsekteskap også forhindres vil et forbud mot ekteskapsinngåelse mellom fetter og kusine være på sin plass. Det vil imidlertid være grunn til en dispensasjonsadgang slik at reelle kjærlighetsekteskap basert på normal full frivillighet og eget valg kan gis tillatelse etter en vurdering basert på normal saksbehandling.

Disse medlemmer viser til at summen av de forslag som her er nevnt, vil medføre at det i hovedsak vil bli slutt på de rene henteekteskapene og også andre tvangsekteskap og det vil demonstrere handling.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om at det ikke gis familiegjenforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år."

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjenforening i Norge med utenlandsboende ektefelle."

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine, med mulighet for dispensasjon for dokumenterte kjærlighetsekteskap."

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familiemedlemmer, med sikte på å påvirke dem til inngåelse av ekteskap."

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogrupperne for kjønnslemlestelse."

2.1 Forslag om tiltak for å motvirke ekteskap inngått av mindreårige - aldersgrense

Komiteen har merket seg at Regjeringen understreker at partene som hovedregel skal ha fylt 18 år for å inngå ekteskap i Norge. Videre foreslår Regjeringen at ekteskap inngått i utlandet der en eller begge parter er under 18 år, ikke skal anerkjennes i Norge dersom minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet. Komiteen støtter Regjeringens forslag.

2.2 Lovbestemt nedre grense for fylkesmannens dispensasjonsrett

Komiteen viser til at Regjeringen vil innføre 16 år som absolutt aldersgrense for når fylkesmannen kan innvilge dispensasjon fra 18-årskravet i ekteskapsloven § 1. Komiteen har merket seg at dette samsvarer med straffeloven § 220 første ledd som forbyr ekteskap med noen under 16 år. Komiteen støtter Regjeringens forslag.

2.3 Ekteskap inngått for norske myndigheter uten at dispensasjon er gitt

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår en hjemmel for å kunne anerkjenne opprinnelig ikke godkjente ekteskap dersom det foreligger sterke grunner, som for eksempel forhold som er utenfor partenes kontroll eller sterke menneskelige hensyn. Komiteen har merket seg at det ikke er lagt opp til vide unntaksbestemmelser. Komiteen støtter Regjeringens forslag.

2.4 Forslag for å forhindre ekteskap inngått ved bruk av stedfortreder

Komiteen viser til at ved ekteskapsinngåelse etter norsk rett må begge parter være tilstede under vigselen. I enkelte land kan ekteskap inngås ved hjelp av stedfortreder, og slike ekteskap har i utgangspunktet blitt godkjent i Norge. Komiteen har merket seg at Regjeringen strammer inn loven på dette punktet, gjennom at ekteskap der minst en av partene er norsk statsborger eller er fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet, vil et ekteskap inngått ved stedfortreder ikke bli anerkjent i Norge. Komiteen støtter dette.

2.5 Forslag for å motvirke polygame ekteskap

Komiteen viser til at Regjeringen går inn for at det innføres en særskilt bestemmelse i ekteskapsloven om at ekteskap inngått i utlandet, der en eller begge parter allerede er gift, ikke skal anerkjennes i Norge dersom en av partene er norsk statsborger eller er fast bosatt i Norge på vigselstidspunktet. Komiteen har merket seg at hovedhensynet er å forhindre omgåelse av ekteskapslovens monogamiske prinsipp. Komiteen støtter forslaget fra Regjeringen.

2.6 Unntak

Komiteen vil understreke at forslagene vedrørende ekteskap inngått av mindreårige, bruk av stedfortreder og polygame ekteskap, har til hensikt å motvirke tvangsekteskap, men vil samtidig understreke at det er vanskelig å lage regler som utelukkende treffer målgruppen. Det kan følgelig være problematisk å unngå at noen blir utsatt for urimelig situasjon på grunn av de foreslåtte reglene, og at det derfor vil

være behov for unntak. Komiteen vil imidlertid understreke at hensynet til de personene de foreslåtte reglene er ment å verne må veie tungt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter derfor Regjeringen i at unntaksbestemmelsene må ta høyde for de urimelige tilfellene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at det i proposisjonen gjøres innstramminger, men at det gis unntaksbestemmelser både i § 1 og § 18 når såkalt "sterke grunner" taler for det. Disse medlemmer forutsetter at man legger en meget streng praksis til grunn for innvilgelse av unntakene. Disse medlemmer forutsetter at det bærende prinsipp skal være at man ikke anerkjenner tvangsekteskap - og at det ikke gis familiegjenforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om slike ekteskap.

2.7 Tiltak for å hjelpe en eller begge parter ut av et ekteskap inngått ved tvang. Endringer i reglene om separasjon og skilsmisse

Komiteen har merket seg at etter Regjeringens vurdering vil den som har blitt utsatt for et tvangsekteskap, ha et berettiget krav på å få skilsmisse raskt og uten forutgående separasjon, selv om ikke handlingen anses for "alvorlig mishandling" og følgelig kommer inn under dagens regel i § 23. Det er forutsatt at et krav om direkte skilsmisse etter § 23 blir behandlet forholdsvis raskt, ved at domstolene påskynder behandlingen av saker av denne art.

Regjeringen foreslår å opprettholde forslaget om at ekteskapsloven § 23 om direkte skilsmisse utvides til å omfatte tvangsekteskap generelt. Komiteen viser til Regjeringens vurderinger, og støtter Regjeringens forslag.

Komiteen viser til at vurderingene etter ekteskapsloven § 23 tredje ledd skal være de samme som etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Videre må innholdet i begrepet "tvangsekteskap" være det samme som i ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Det er lagt til grunn at påstand om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd også kan gjøres gjeldende mot en ektefelle som har vært uvitende om den utøvde tvangen. Det samme foreslås i forhold til ekteskapsloven § 23 hvor dette er presisert i lovforslaget. For å tydeliggjøre rettsstillingen foreslås det en tilsvarende endring i ekteskapsloven § 16 tredje ledd.

Så fremt retten finner det bevist at ekteskapet har vært inngått ved rettsstridig tvang, bør partene kunne få velge mellom dom på ugyldighet og dom på direkte skilsmisse. Komiteen støtter dette.

Komiteen har merket seg at det ikke foreslås noen endringer i de alminnelige bevisbyrdereglene,

slik at det er disse som må legges til grunn. Komiteen viser til Regjeringens vurderinger, og støtter Regjeringens forslag.

Komiteen har merket seg at Regjeringen opprettholder forslaget om at søksmålsfristen i dette tilfellet bør være den samme som ved krav om dom på ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. Sistnevnte bestemmelse fastslår at søksmålet må være reist innen seks måneder etter at de tvungne er blitt fri fra tvangen. Uansett må søksmålet være reist innen fem år etter inngåelsen av ekteskapet. Komiteen støtter dette.

2.8 Utvidet mulighet for å fremme borgerlige rettskrav i straffesaker

En sak om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd kan, slik komiteen tolker regelverket, kun reises i en straffesak om tvangsekteskap etter straffeloven § 222 annet ledd der den siktede er ektefellen, enten som hovedgjerningsperson eller som medvirker. Dersom andre enn ektefellen er siktet i saken, eksempelvis foreldrene og/eller søsken, kan etter komiteens tolkning ikke en sak om ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd reises i straffesaken. Dette er uheldig, siden det i en del tilfeller vil være andre enn ektefellen som er siktet. Komiteen viser til at de samme hensyn som ligger bak muligheten til å kreve sivile krav pådømt i en straffesak, gjør seg også gjeldende selv om ektefellen ikke er siktet. Av hensyn til den eller de fornærmede bør domstolen i en straffesak om tvangsekteskap ha mulighet til å ta stilling til om et ekteskap er ugyldig etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd dersom parten(e) krever det.

Komiteen støtter forslaget om en endring i straffeprosessloven som medfører at et krav om ugyldighet (ev. direkte skilsmisse) også kan fremmes i en sak hvor andre enn ektefellen er siktet.

2.9 Ekteskapslovens krav om å anerkjenne hverandres like rett til skilsmisse

Komiteen viser til at Stortinget vedtok på eget initiativ i 2003 en bestemmelse i ekteskapsloven § 7 bokstav l, som medførte at kommende ektefeller "skal erklære lik rett til skilsmisse i forbindelse med inngåelse av ekteskap".

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at det har kommet reaksjoner på vedtaket. Flertallet har med tilfredshet merket seg at departementet har tatt reaksjonene til følge gjennom endring av blankett Q-0150 slik at kommende ektefeller i stedet skal erklære at de respekterer menn og kvinners like rettigheter etter norsk lov.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er skeptisk til at det legges opp til å oppmyke kravet om at man må avgi erklæring om lik rette til skilsmisse. Disse medlemmer ser at det tidligere ordlyden i erklæringen kunne være problematisk for enkelte religiøse grupper, men den satte også på dagsorden en klar og viktig rettighet. Disse medlemmer legger til grunn at den nye ordlyden ikke vil gi svekkede rettigheter med hensyn til skilsmisse.

2.10 Ikrafttredelse og overgangsregler

Komiteen viser til forslaget til ikrafttredelse og overgangsregler fra Regjeringen. Komiteen støtter forslaget.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen gjennomgå lovverket, med sikte på å revidere aktuelle lover, slik at man likestiller tvangsekteskap med voldtekt, dersom ekteskapet "fullbyrdes". Forsøk på å arrangere ekteskap under tvang må følgelig bli å anse som medvirkning til voldtekt.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om at det ikke gis familiegjennforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjennforening i Norge med utenlandsboende ektefelle.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine, med mulighet for dispensasjon for dokumenterte kjærlighetsekteskap.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familiemedlemmer, med sikte på å påvirke dem til inngåelse av ekteskap.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogrupperne for kjønnslemlestelse.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i ekteskapsloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å forhindre tvangsekteskap mv.)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt nr. 7 skal lyde:

Krav fra den ene ektefellen mot den andre ektefellen om at ekteskapet er ugyldig eller om skilsmisse uten forutgående separasjon, jf. lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 16 tredje og fjerde ledd og § 23 i sak etter straffeloven § 222 annet ledd.

§ 427 tredje ledd skal lyde:

Det samme gjelder krav mot siktedes foreldre etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 1-2 nr. 2 og en ektefelles krav som nevnt i § 3 nr. 7.

II

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Den som er under 18 år, kan ikke inngå ekteskap uten samtykke fra dem eller den som har foreldreansvaret, og tillatelse fra fylkesmannen. *Fylkesmannen kan ikke gi tillatelse dersom den som søker, er under 16 år.*

§ 1 tredje ledd skal lyde:

Fylkesmannen kan bare gi tillatelse når det foreligger sterke grunner for å inngå ekteskap.

§ 16 tredje ledd skal lyde:

Hver av ektefellene kan reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig dersom han eller hun er blitt

tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. *Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen.*

Ny § 18a skal lyde:

§ 18a. Anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet

Et ekteskap som er inngått i utlandet, anerkjennes her i riket dersom ekteskapet er gyldig inngått i vigsellandet. Et ekteskap anerkjennes likevel ikke dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).

Et ekteskap som er inngått i utlandet, anerkjennes ikke her i riket dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet, og:

- a) ekteskapet er inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,*
- b) en av partene var under 18 år, eller*
- c) en av partene allerede var gift.*

Departementet kan likevel etter begjæring fra begge parter anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det.

Overskriften til § 23 skal lyde:

§ 23. Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap

§ 23 annet ledd skal lyde:

Krav om skilsmisse etter første ledd må være reist innen seks måneder etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

§ 23 nytt tredje ledd skal lyde:

En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom han eller hun har blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen. § 16 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

III

I lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd første punktum skal lyde:

Ekteskapslovens kapittel 1 som gjelder vilkår for å inngå ekteskap og ekteskapsloven § 18a får tilsvarende anvendelse ved registrering eller anerkjennelse av partnerskap.

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler i forskrift.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. november 2006

May-Helen Molvær Grimstad
leder

Britt Hildeng
ordfører